

O CĂLĂTORIE ÎN CIPRU

Bucium de Iași

Ioan Humă¹

E jumătatea lunii mai. În miez de zi ploioasă decolăm din Iași spre Cipru. În avionul plin, nu știu câți dintre noi suntem turiști și câți sunt, mai ales, români muncind acolo, dar venind pentru scurt răstimp acasă. Îi ghicești după cele cu care s-au încărcat. Unul dintre ei, vecin de fotoliu, ne mărturisește, soției și mie, că a venit în Insulă de 20 de ani, unde e căsătorit cu o localnică, având și un fiu născut cipriot. ”Iată, îmi spune, duc cu mine și ceva vin făcut de tata și plăcinte coapte de mama, că le port dorul. Părinții încă n-au apucat să mă vadă unde mi-am întocmit rostul. Mă întorc eu la ei din când în când. La început îmi era greu să trăiesc între două lumi. Totuși, cu anii, le-am împăcat în sufletul meu...”

Din vorbă în vorbă, ne continuăm zborul. Cerul se înseninează. Zărim și un petec de mare și, după încă aproape un ceas, aterizăm în bătaia vântului la Larnaca. Aici, spațiul insular își trăiește singurătatea. Pare că și mica agitație din jur o confirmă. Șoferul turc ce ne așteaptă, un taciturn, ne ia în taxiul cu care străbatem peste 100 de km până în zona turcească. Tot așteptând să se ivească coasta marină de nord, străbatem muncele sterpe, trecem prin Nicosia, capitala împărțită între grecii și turcii ciprioți, urcând, spre un final îndelung prelungit, o înălțime montană mai abruptă, de pe care ni se arată privirii, jos, foarte jos, roiuri de acoperișuri domestice și, în ceața depărtării, albastrul indecis al mării atotcuprinzătoare. Trecem apoi prin Girne, unde aveam să vizităm într-una din zilele următoare frumoasa Universitate Americană, sosind apoi în resortul din Lapta, de atmosferă decorativ-medievală, destinat cazării noastre.

După un intermezzo binevenit, în care cercetăm pe înserare locul, ne retragem în apartamentul păstrând același aer medieval al ansamblului.

Impresiile proaspete, încă neasimilate, ne fac somnul întrerupt.; ne învăluie o senzație de mister, cu mirări și așteptări nedefinite. Plutim oniric între lumea de-acasă și aceea în care abia am plonjat, încă străină și oarecum ireală. Dar, la îngânarea zorilor, confuzia existențială se risipește brusc: dintr-o vecinătate oarecare, un glas viguros de cocoș ne trezește definitiv, proiectându-ne în câmpul cert al stării vigile. O, e același cântat vioi din ograda bunicilor mei, a vacanțelor copilăriei, e glasul de recunoscută intensiune și modulare a dimineților din Ceahlăul de azi, unde mă refugiez câteodată. Pasărea cântătoare alungă tenebrele nopții; îmi pare că sunt și aici, în imensitatea acvatică, la mine acasă. Rezonăm cu lumea dimprejuru-ne.

---

¹ Profesor universitar doctor.

Ne regăsim deodată ca într-un loc dintotdeauna. Între timp, soarele îmbrățișează crestele muntelui și albăstrește eternele ape. Ne pregătim, înseninați, să întâmpinăm ziua și oamenii Insulei.

*

După răsfațul de vreo două zile sub soarele încă blând, ne preumblăm prin Girne, oraș în plină modernizare, trăind destul de agitat prin prezența turiștilor cumpărând aceleași lucruri ce le poți găsi, standardizate, în mai toată Europa. Stilul colonial englezesc își păstrează discret ecoul, afară de faptul că nu puțini britanici preferă să domicilieze și acum în însoritul Cipru. Cu toate acestea, predominanța turcă își așază tot mai hotărât pecetea în locurile publice și pe monumentele lor; simbolurile noii statalități sunt numeroase și expuse vizibil, exprimând o voință etatică fermă. Stilul civilizației se schimbă nu doar în ce privește portul feminin, ci, din câte am putut observa, și în naționalizarea politicii, în strategia recuperatoare a economiei, a orientării instrucțiunii publice a Republicii Turce a Ciprului de Nord, ceea ce, cum afirmă unii comentatori, nu toți turcii insulari salută cu încântare. Însă, poate mira la o privire grăbită faptul că românii cu care am reușit să discut acolo, dintre aceia deveniți cetățeni turco-ciprioți, s-au arătat mai degrabă în favoarea acestui curent de schimbare, în măsura în care nu le îngreădește inițiativa și libertatea.

*

Într-o altă zi, am dat curs dorinței de a ieși pe mare și a naviga de-a lungul țărmului. Ajunși în micul port din Girne, alegem o șalupă dintre multe altele pregătite să imbarce turiști. Portul păstrează aerul vetust de secol XIX. Casele, cu patină, îmbrățișează în semicerc rada. Șalupele, drapate în corăbii, plutesc înghesuite așteptând plecarea în larg. Vasul nostru nu întârzie prea mult și, cu cei 30-35 de călători, alunecă ușor pe canalul de ieșire, străjuit de o impunătoare fortăreață venețiană. Pe banchete, mai ales oameni în vârstă și mai cu seamă doamne păstrând pe chip urmele adânci ale timpului. Marea, liniștită ca un lac; doar clipocitul abia deslușit al apei însoțește torsul uniform al motorului. Țărmul e tot mai departe, învăluit într-o ceață albastră. De la o vreme, o ușoară adormire ne apasă privirea; pare că plutim demult într-o supraréalitate învăluitoare. O insuliță ivită ca de nici unde se apropie de noi. Nava oprește și doi însoțitori eliberează accesul la mica punte din spate. Ca la un semn, neauzit și nevăzut de noi, dar perceput prompt de ceilalți, inclusiv de doamnele până atunci mai toate tăcute, chiar absente la ce le înconjură, se produce o imprevizibilă agitație. Cei mai mulți dintre turiști, îndeosebi acele prezențe feminine, se dezechipează cu ferme mișcări, plonjând profesionist în valurile limpezi dar încă reci. Nu știm ce să mai credem! Uimirea noastră e totală când una dintre ele continuă să înoate cu mișcări sigure mai în lungul țărmului ca să revină triumfătoare la bord. Noi, stânjeniți de îmbrăcați ce rămăseserăm, ne frecăm la ochi. Aveam de-a face cu un veritabil ritual, nebănuit la început, practicat, se vede, nu pentru prima oară de cei ce păreau, derutant, obișnuiții turiști gata să se mire cu naivitate de farmecul elementului marin. Iar doamele de care vorbeam lunecau între timp prin valuri precum miticele nimfe, e drept, acestea de față deja cam...venerabile! Au revenit apoi la locurile lor,

reechipându-se firesc și totul a reintrat în normalitatea ușor legănată a vasului. Chipul lor, acum retras în sine, purta încă lumina trecutului vis...

O, nu pot să nu mă gândesc, prin comparație, la umbrele mentalului nostru colectiv. La aceeași vârstă, femeia româncă, îndeosebi de la sate, trăiește deja cu sentimentul extincției, paralizându-și bucuria vitală a vieții!

...După un timp, în centrul punții este așezată o masă. Aceiași marinari aduc acum din cală câteva platouri cu diferite preparate și le aranjează estetic cu mișcări exersate. "Masa e servită!" Ne apropiem fiecare – englezi, nemți, români, francezi și alții –, luând câte unele din cele oferite. **Cuminecăm** într-o stare de spirit aproape solemnă, ritualică... Ceva indefinibil, urcând din liniștea și necuprinsul mării, ne străbate ființa. Suntem dimpreună; limbile pământului au amuțit. Ne izbăvim împărtășindu-ne tăcerea. Plutim pe întinsele ape, ca dintotdeauna, într-o cosmicitate atemporală.

*

Spre sfârșitul vacanței, alegem să vedem Famagusta, nume cu rezonanță istorică. Aveam însă să ne întoarcem neimpăcați. Am rămas cu un sentiment de apăsată zădărniciie asupra a ceea ce pot fi câteodată faptele omului. Stațiunea estivală, cândva ultramodernă, poartă în tot locul urmele desfigurante ale confruntărilor armate din anii '70 dintre grecii și turcii ciprioți. Cândva un reper al loisir-ului internațional, orașul este și astăzi o rană deschisă. Conflictul interetnic, manipulat extraneu, și-a pus dureros pecetea pe acest colț cândva miraculos de cer. Sunt, cu toate acestea, încă în picioare vechi zidiri cruciate, grandiosul fort, depozitele și locațiile publice ori catedralele creștine edificate de venețieni. Una dintre ele, minune arhitecturală a timpului, a fost transformată de turci în moscheie. Nu poți să nu te întrebi, legat de aceasta, cum de intransigența cultică a islamului a acceptat, nu doar aici, să facă din plăsmuirile creștine, pe aceleași lespezi și între aceleași zidiri, loc de închinăciune pentru slujitorii lui Allah! Oportunitățile au servit, peste principii, oportunismului ocupantului care, tocmai în numele credinței sale fanatice, a făcut ca extremele să se atingă. Or, folosirea unei biserici creștine ca spațiu cultic islamic anulează, deturnant până la urmă, puritatea scontată a credinței întru Allah. Chiar de simplific lucrurile, totuși nu mi le pot acum reprezenta decât prin metafora viermelui ce întinează cochilia în care s-a instalat!

Legat însă de problemele mai complicate ale prezentului, aflu că se vor relua în curând sub egida ONU convorbirile de pace din Cipru, vizând consacrarea unei formule raționale (poate federaliste?) de înțelegere etatică. Oricum, cu exclusivismul naționalist nu se poate construi nimic. De altfel, grecii și turcii ciprioți alcătuiesc grupuri etnice unite prin conviețuire istorică pe teritoriul organizat statal al Ciprului. Cât privește ideea ca atare de națiune, ea vizează, desigur, o formă obiectivă complexă de comunitate umană, cu rol istoric încă neepuizat pentru încă o macroetapă a evoluției sociale, continuând să călăuzească concentrarea creativ-personalizantă a mulțimilor sub aspect cultural-spiritual. Dar, dacă naționalismul defensiv-conservativ și-a legitimat valoric formele de manifestare, totuși marile state nu au ezitat ca, în numele ideii naționale, deformate însă ideologic, să poarte, cum se știe, războaie pustiitoare de dominare, întreținând totodată conflicte etnice, confiscate

interesat, și dincolo de propriile fruntarii. Cu toate acestea, tarele naționalismului expansionist nu delegitimează ideea ca atare și valorile în sine ale națiunii. De aceea, este la fel de inacceptabil și corul ideologilor și manipulatorilor internaționaliști, falși pacifiști care, de la cealaltă extremă, clamează caducitatea fenomenului național în condițiile globalizării. Alternativa, nefericită, pe care mizează aventurismul internaționaliștilor este amalgamul demografic desrădăcinat, fără conștiința apartenenței, a rădăcinilor și tradițiilor, numai bun de manevrat în favoarea multinaționalelor spoliatoare. Desigur, pacea universală rămâne visul întregii umanități, realizabil însă numai cu prețul respectului pentru diversitate, implicit pentru ideea de națiune, de etnicitate. Acestea, depășind particularismul pitoresc, se ridică la veritabila diversitate, înțeleasă ca sinteză etnic-valorică, spirituală a vieții și creației comunităților umane.

...Aflându-mă aici, în Cipru, invoc aceste elementare adevăruri sub presiunea realităților politice stringente pentru Insulă. După cum sunt nevoit să constat, calea necesarei înțelegeri este încă aspră.

*

Periplul cipriot mi-a oferit ocazia să cunosc câțiva români plecați de multă vreme din Țară și ajunși între timp cetățeni ciprioți din partea insulară turcă. Între ei, însăși responsabilă cu angajații din resortul vacanței noastre, o persoană încă tânără și energică, originară din Marginea, Suceava. Zile la rând ne-a stat prietenește prin preajmă, dorind să audă și să rostească cuvânt românesc. Glăsuia atât de neaș, de părea că se află la o șezătoare din vatra vestitului sat al olarilor bucovineni. E căsătorită aici cu un vrednic turc, are doi copii deja mari, vorbind și ei bine românește. Devenită cu timpul om al locului, descoperi totuși la ea unda nostalgică a apartenenței la țarina originară. Nu o afișează, nu o declară, dar ține deschis în noua ei casă, unde ne-a invitat, skype-ul ce îi asigură oarecum *de visu* imagini și sonorități din ograda bucovineană a părinților. Cu o remarcă duioasă, își exprimă regretul că, la vremea colindelor din satul natal, copii încheie astăzi prea repede cântatul, încât scurtul răstimp al pașilor lor de la poartă la ușa casei pentru răsplătă nu-i permite ei răgazul să apuce mai pe îndelete să privească și să asculte colindele. "Ei, altfel se practica datinile pe vremea mea!", adaugă ea totuși împăcată.

*

Au trecut deja două săptămâni de când adăstăm sub soarele cipriot privind visători marea liniștită, drum fără pulbere al atâtor civilizații purtate pe aici de destin. S-au așezat în privirile noastre locuri și oameni cu rosturile și taina viețuirii lor. Le vom asimila, descoperind o dată mai mult și câte ceva din ce ne definește pe noi înșine, călătorii întorși acum în Țară.

... Spre casă, avionul plutește lin sub razele apusului. Colinele Moldovei frapează prin verdele întremător. O bucurie indefinită ne încălzește inima.